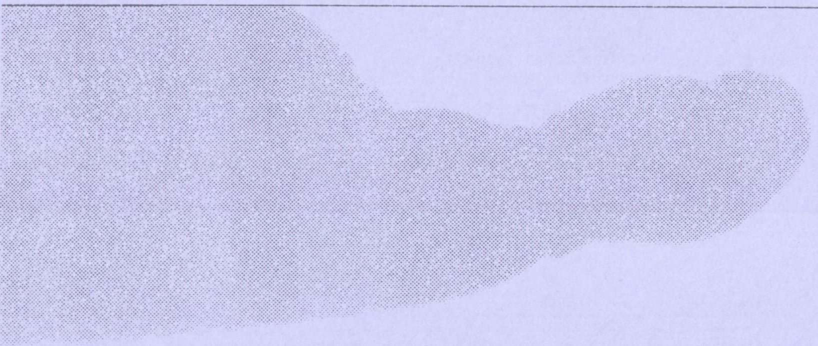

zensor • • •

Zensor 8 — herfst 1999

Redactioneel

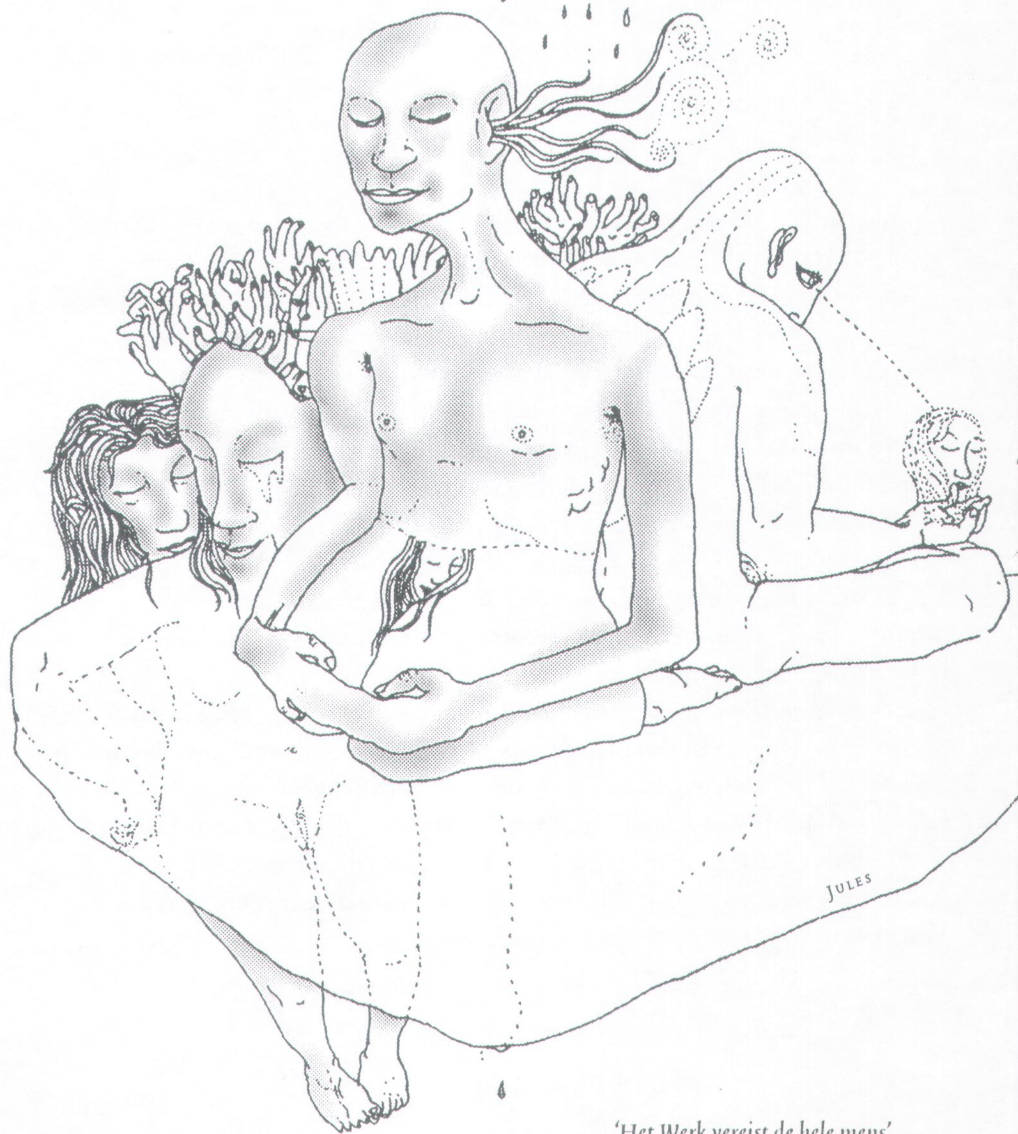
Dit herfstnummer van de Zensor zal er anders uitzien dan jullie gewend zijn, aangezien Marian Gerrits, onze opmaakster, inmiddels naar Nepal is vertrokken. Gelukkig helpt Jules van der Waals ons dit keer uit de brand! Zoals in de vorige Zensor al aangekondigd is, zijn er nog meer redactionele veranderingen. Henk van de Geest zit in Parijs, maar toch heeft hij ook deze keer weer de Haiku-hoek verzorgd. Ik vertrek in december naar Salt Lake City, zodat er weer een redactielid afvalt. Gelukkig gaan Corrie en Leo gewoon door, en we zijn heel blij dat we Ben Claessens mogen verwelkomen als nieuw redactielid. Zo blijft de Zensor gewoon doordraaien!

Ben doet in dit nummer verslag van een interview met Hans Lastdrager, hopelijk de eerste in een reeks interviews met de bestuursleden van Kanzeon Amsterdam. Leo begint aan een serie over de plaatjes van de os, en Corrie heeft een boekbespreking gemaakt van het nieuwe boek van Nico. We hopen dat boekbesprekingen een vast plaatsje in de Zensor zullen krijgen in de toekomst. Iedereen is welkom om daaraan bij te dragen. Daarnaast geldt uiteraard nog steeds: als je iets wilt delen, vragen, vertellen, enzovoort, aarzel dan niet en schrijf het in de Zensor! Je bijdrage mag ook bestaan uit een boekbespreking, een haiku, of een tekening. Alles is welkom, als het maar met je zenbeoefening te maken heeft, of je nu een half jaar zit, of twintig jaar!

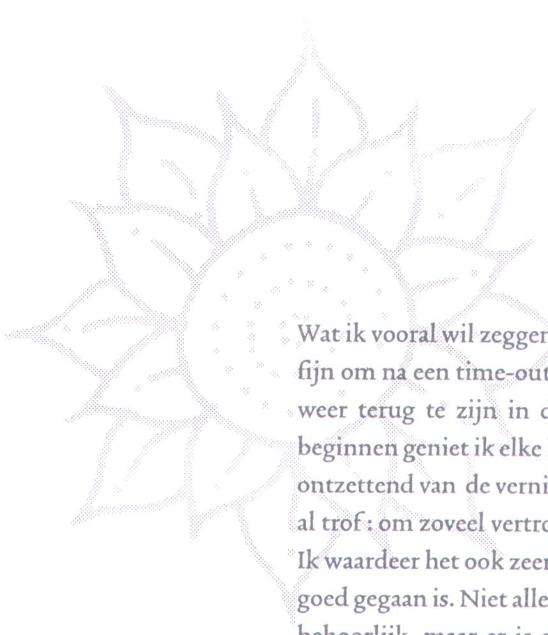
Veel leesplezier,

Ilse

Totem Hominem Requiret Opus

'Het Werk vereist de hele mens'

Van Nico

Wat ik vooral wil zeggen: Ik vind het heel fijn om na een time-out van een half jaar weer terug te zijn in de zendo. Om te beginnen geniet ik elke keer als ik er kom ontzettend van de vernieuwing van de ruimte. Maar wat me vooral trof : om zoveel vertrouwde gezichten weer te zien.

Ik waardeer het ook zeer dat het ten tijde van mijn afwezigheid zo goed gegaan is. Niet alleen was de opkomst, naar ik hoorde, steeds behoorlijk, maar er is al die tijd sprake geweest van een goede, onderlinge samenwerking, met wellicht als hoogtepunt de algehele opknapbeurt.

Ik voelde me heel geinspireerd om aldus weer te kunnen beginnen. Daarbij was het krijgen van Denkai en de mogelijkheid om formeel studenten aan te kunnen nemen (shoken-studenten) voor mij en voor de zendo van grote betekenis. Ik ben Roshi daar zeer dankbaar voor. De zendo is nu een volwaardige trainingsplek voor zenstudenten. Ook al heb ik met velen lange tijd informeel uitstekend kunnen werken, de mogelijkheid om de leraar - leerling verhouding te formaliseren brengt zijn eigen kracht mee. "Leraar onderzoekt leerling, leerling onderzoekt leraar" aldus een zenwijze van zeggen, en dit op basis van een niet vrijblijvende afspraak. Ook voor mij is de formele band een versterking van een commitment. Mijn plicht is de Dharma over te dragen en wel op zo'n manier dat elke student in staat gesteld wordt het pad tot het einde toe te gaan, ofwel het bereiken van volledige realisatie. Mij lijkt dat een prachtige doelstelling voor de komende jaren.

Nico Sojun Tydeman.

Sesshin in de Tiltenberg

De augustus-septembersesshin in de Tiltenberg werd in een week vol prachtige nazomerdagen gehouden. Wat mij rest zijn goede herinneringen en ervaringen uit deze eerste sesshin. De aanloop er naar toe verliep in een lichte opgewondenheid. In nieuwsgierigheid naar de Tiltenberg, naar de aanwezigen daar en naar de zen-leraren. Ik was benieuwd naar de ervaring van het gedurende langere tijd zitten. Voor mij volstond de (tweede) helft van de 9-dagen durende sesshin. Ter voorbereiding hadden enkele zitweekeinden bij Kanzeon gediend.
Op weg naar de Tiltenberg had ik de sensatie dat er een brug werd geslagen tussen verleden en heden. Medio jaren tachtig was zen korte tijd één van mijn interessevelden geweest. In die tijd woonde ik in Amsterdam een aantal zitavonden bij Nico (ja, dezelfde) en enkele zenworkshops bij, onder meer met de Hawaaïnse Amerikaan Robert Aitkin roshi. Ik liet zen na een jaar 'los' en hield me met vele andere activiteiten bezig, er kwam een gezin, verschillende werkkringen. En toch, achteraf heeft zen, wat het ook is, mij nooit losgelaten. Door alle jaren heen ben ik nu en dan er over blijven lezen en steeds ben ik mezelf vragen blijven stellen. De antwoorden erop leken zover weg. En buiten mijn bereik te liggen Zen kwam weer binnen mijn horizon toen ik, twee jaar geleden, een streep zette onder al het vragen naar 'waarom' en 'hoezo'. Ik wilde me alleen nog beperken tot 'nu' en hetgeen ik deed met wat meer aandacht doen. Dat hielp, het bracht (en brengt) een rust die ik nooit had gekend. De behoefte om te zitten, als het ware die rust te voeden en tot meer klaarheid te brengen, kwam hiermee als vanzelf.
Ik zit nu sinds een klein jaar en sinds februari bij Kanzeon. Ik ervaar, naast het zitten thuis, de groep als stimulans en zuig de instructies en dharmatalks in me op. De sesshin toonde me dat het goed zat. Alles wat ik tegen kwam hielp: De aanwezigheid van andere sesshingangers, de huishoudelijke taken (met dank aan Dirk), de daisan van Nico, de dharmacommentaren en 'voice dialogue' van Genpo Roshi. Ook de onmacht na een van de dharmatalks van roshi - we zijn big mind, one mind, een 'big fat zero' en toch 'alles'. Onmacht die resulteerde in het vaste

voornemen om ooit, is het niet in dit dan in het andere leven, de 'zennoot' te kraken.
Tijdens het zitten speelden de knieën op, maar de pijngrenzen die ik verwachtte evenals het moment dat ik er de brui aan zou geven, bleven gelukkig uit. Gedachten kwamen en gingen. Net als de vliegen die het hoofd soms als landingsbaan gebruikten. Steeds was er de ademhaling en het tellen. Een keer had ik een lachkick, een andere keer waande ik me afwisselend een ijsberg en een kokende pot water. En tijdens een van de laatste sessies explodeerde de stilte door vogelgekrijs.
Na de sesshin en het afscheid weer naar huis. Die zondagavond thuis, nadat mijn vrouw en ik van het bezoek afscheid hadden genomen en de kinderen in bed lagen, zat ik een ogenblik in de tuin in een stoel. Alleen met de nachtgeluiden, de stilte. In die situatie viel het nodige van me af. Ik kon me opeens niets meer herinneren, alsof het verleden blank was, er nooit iets was geweest en ik nooit iets had ondernomen. Het heden had het verleden in zich opgenomen. Tiltenberg en collega-sesshingangers, van harte bedankt.

Ben Claessens

Nog een beetje meer, als je het missen kunt

In een vorig nummer van de Zensor hebben we een oproep gedaan om de zen-monnik Magda Wronecka uit Polen te helpen het geld te genereren wat zij nodig heeft voor de vliegticket voor een langdurig verblijf bij Genpo Roshi in Saltlake City.
De oproep heeft zodanig geresulteerd dat de helft van het benodigde bedrag al gerealiseerd is. Hartelijk dank hiervoor aan de gulle gevers. Helaas een halve ticket is nog geen hele en de redactie wil proberen Magda te hel-pen bij het vergaren van die andere helft van de ticket. Zoals al eerder gemeld in Polen is het op het moment niet gemakkelijk in het dagelijks leven wat geld opzij te leggen.
Wil je haar helpen en kun je iets missen?
Postbanknr. 2040671 ten name van C. Koppedraijer, Amsterdam.

Salt Lake

Een bericht uit Salt Lake City. Zittend in de zendo in het donker met het gezicht naar de muur, luister ik naar de geluiden, is het bijna onvermijdbaar: ik word de geluiden. Ik ben geluid of zal ik zeggen lawaai. De oefening heb ik opgepikt van het thema 'Listening to silence', in de nieuwste Tricycle. De oefening wordt me dringend en dwingend opgelegd door de ligging van deze zendo. Het stadsverkeer is al op gang gekomen als wij beginnen met de eerste periode zitten. Het is dan 6 uur. Voor het stoplicht gierende remmen, wachtende ronkende motoren, optrekkend, het zware motorgeluid van de bussen, de bassen in de rockmuziek van voorbijrazende auto's, die niet alleen te horen, maar ook te voelen zijn. Even een pauze, een verre trein geeft zijn signaal, een vliegtuig is aan het landen, het ijle geluid van het windorgel. Het geluid heeft zijn eigen weg door de ether en laat zich niet tegenhouden door huid, haar en botten. Alleen als ik me bewust afsluit, aan iets anders denk of wegdroom schijnt het geluid te verdwijnen. Laat ik het geluid vrijwillig zijn weg volgen, dan is er alleen geluid. Precies om 19 minuten over zeven laten de vogels horen dat ze wakker zijn. Een minuut later gaat de gong voor het einde van de tweede periode.

Het is een enorme overgang van de wijdsheid, verlatenheid en stilte van Nieuw Mexico, waar ik met Hans drie weken had doorgebracht, soms in dorpjes met hooguit drie huizen op een hoek van twee straten. De laatste dag en nacht brachten we door ver weg in de afgelegen woestijn bij een kunstwerk: 'The Lightning Field', van Walter de Maria. Het bestaat uit 400 - zes meter hoge palen van roestvrijstaal, die op gelijke afstand van elkaar staan en een oppervlakte bestrijken van 1 km bij 1 mijl. We werden 's middags afgezet bij een houten huis aan het einde van een on-verharde weg, daarna verdwenen ze om pas de andere dag om twaalf uur weer terug te keren om ons af te halen. Geen menselijk teken, geen geluid of lichtje. Alleen die palen. Een enerverende ervaring.

De Boddhidharma sesshin is drie dagen geleden begonnen. Boddhidharma een van de grote zenmeesters uit de geschiedenis, die volgens de verhalen negen jaar met zijn gezicht naar de muur zat en zich niet liet afleiden. In die tijd was hij al oud, beroemd en leefde hij teruggetrokken. In deze sesshin zitten we vier maal twee uur met het gezicht naar de muur. Geen toespraken, geen dokusan of daisan, geen services, in stilte de dag doorbrengen. Het doet me goed. Ik heb lange tijd niet meer zo intensief gezeten. Mijn schouders en benen protesteren echter hevig. Maar ja, wat is 5 dagen als je net het verhaal van negen jaar zitten gehoord hebt. Roshi ex-perimenteert op dit moment met een methode om tot realisatie te komen door gebruik te

maken van 'Voice Dialogue', een westerse techniek uit de therapeutische hoek, waarbij een gesprek wordt aangegaan met delen van jezelf. In dit geval worden Big Mind (een goede nederlandse term?), Manjusjri, Avalokitesvara e.a. archetypen uit de Boeddhistische wereld aangesproken. Een toegankelijkere methode voor de drukke westerse mens, dan het uren op een kussentje zitten? Het gesprek met de rest van de wereld via E-mail gaat ondertussen gewoon door. Monniksleven in moderne tijden.
Mijn hoofdmonnikschap (SHUSO) is op zondag 26 september voor een periode van drie maanden begonnen. Het begon met een ceremonie, waarbij iedereen apart de zendo betreedt, een wierookje opsteekt, Roshi en ieder die al in de zendo is begroet, door in gassho langs alle plaatsen te lopen. Als laatste kwam ik binnen en volgens de aanwijzingen moest ik een aantal zinnen zeggen. Ik haalde prompt woorden (INEXPERIENCED AND INADEQUATE) door elkaar, zodat mijn debuut in de zendo hortend en stotend was. Ik zit tussen Roshi en Wilma in. Wilma is de shoki, zij weet precies wat er allemaal moet gebeuren of wat ik moet doen en zij zal me door deze drie maanden heen loodsen. Een veilig gevoel.Ik moet verder zorgen dat de zendo altijd voor iedere gelegenheid op orde is. Het vele werk verdelen. En dan doe ik nog allerlei klusjes. Het seizoen - bladeren rapen - is begonnen. Nederland heeft de naam zo schoon en poetserig te zijn, maar dat is m.i. niets vergeleken met het deel van SLC waar wij wonen. In de herfst als de bladeren kleuren en afvallen van de weelderige bomen, is het bladeren verzamelen en in plastic zakken doen. De overburen hebben een blaasapparaat, maar wij doen het met de hand, iedere dag weer. Het mooiste is het als je geen enkel blaadje meer ziet. Even later is dit alweer voorbij. Over monnikenwerk gesproken! Ik mag dus niet van het terrein af, behalve naar het kerkhof, een aantal straten verderop voor een wandeling. Het is een prachtig kerkhof, zeer groot met veel bomen en als ik het helemaal rond loop, ben ik drie kwartier onderweg. Goed voor de konditie en goed voor de botten. Over het algemeen vind ik het prettig om niet overal heen te hoeven, geen agenda erop na te houden en me over te geven aan het ritme in het centrum. Maar ik ben er nog maar twee weken! Wat ik enorm mis is een gewone nederlandse krant. Waarschijnlijk vraag ik Nico of hij een vrijdagkrant met kunst- en boekenbijlage kan laten opsturen. Wat ik nog meer mis, is ieder van jullie. Het gaat jullie allemaal heel goed.

Met liefs van Gretha. 8 oktober 1999.

'Helder houden waar het hier om gaat'

Gesprek met Hans Lastdrager, voorzitter Kanzeon Zencentrum

In de komende uitgaven van Zensor willen we wat meer ingaan op de ontwikkeling van zenvormen in het westen. Ons eigen Amsterdamse Kanzeon Zencentrum is daarvan een exponent. Het vormt onderdeel van Internationale Kanzeon Sangha van Genpo Roshi en bestaat nu al weer zo'n vier jaar als een aparte stichting. Het zencentrum is net als andere scholen en centra in de VS en Europa, zoekende naar een eigen vorm met elementen van de Japanse traditie en vernieuwende westerse elementen. In dat opzicht heeft de ontwikkeling van het zencentrum iets van een experiment waarvan niemand de uitkomst precies kent. Aldus Hans Lastdrager, voorzitter van de stichting.

Het gesprek met Hans vindt plaats in het zencentrum, op een vroeg tijdstip vrijdag-avond. We komen allebei van ons werk en ontmoeten elkaar bij de voordeur in de Kraijenhoffstraat. Twee leken die elk vanuit een eigen achtergrond gekozen hebben voor de zenpraktijk. Het is illustratief voor het kenmerk van het Kanzeon Zen-centrum: Leken die in de samenleving staan een zentraining bieden. Hans zegt het in het gesprek zo: "Het Kanzeon Zencentrum is geen klooster met een hiërarchie en een permanente bezetting maar een vrijwilligersorganisatie met een bescheiden structuur. Het is ook geen sportclub, er wordt niet zoiets als een product geboden, er moet geen prestatie geleverd worden, het is de eigen, individuele inzet die in deze trainingspraktijk bepalend is. Je kunt het centrum daarom ook niet als een commerciële organisatie leiden. Het gaat hier om iets anders".
Die benadering - 'het is geen sportclub met consumenten' - kleurt ook de ontwikkeling van de sangha. Waar andere organisaties beginnen met een beleidsnota is de sangha eenvoudig ontstaan en gegroeid. Het kan moeilijk anders zijn. Alles staat er immers ten dienste van zen en de training in zen. Een visie op lange termijn zou zen ondergeschikt maken aan andere doelen.
Ruim acht jaar geleden verhuisde het zencentrum van het Kosmos-gebouw

nabij het Centraal Station naar het huidige onderkomen aan de Kraijenhoffstraat. Het centrum maakte onderdeel uit van de landelijke stichting Kanzeon die de sesshins organiseerde. HANS: "De organisatie van de sangha in Amsterdam was, ook toen, het werk van zenleraren en vrijwilligers. De sangha groeide in omvang en daarmee ontstond de behoefte aan een formele structuur. Drie jaar geleden kregen we van Genpo Roshi toestemming het Amsterdamse zencentrum onder te brengen in een stichting. Daarmee werd de verantwoordelijkheid voor het reilen en zeilen van het Amsterdamse centrum weggehaald bij de landelijke sanghastichting waarvan Genpo Roshi voorzitter is".

Hans werd voorzitter van het bestuur van de nieuwe stichting waarvan ook alle leraren en enkele vrijwilligers deel uitmaken. "Het bestuur is eigenlijk ontstaan uit een werkgroep van waaruit organisatorische zaken werden geregeld. Bestuursleden beantwoorden aan een tweetal voorwaarden: officieel leerling zijn van Genpo Roshi of, sinds kort, Nico en een royale ervaring hebben in de zenpraktijk".

Hans maakte deel uit van de vroegere werkgroep en werd vanwege zijn bestuur-servaring verzocht het voorzitterschap op zich te nemen. Het statuut kent hierbij geen bestuurstermijn. HANS: "Leden komen en gaan, er komt een tijd dat je plaats maakt voor en ander. In de VS benoemt Genpo Roshi de bestuursleden van zijn Sangha. Ook hier speelt de relatie met de leraar een rol".

Over de bestuurlijke werkzaamheden zegt Hans: "Ons centrum heeft een religieus karakter. Het bestuur is dienstbaar aan de ideeën van de internationale Kanzeon sangha, waartoe ook zenscholen in Duitsland, Frankrijk en Engeland behoren. Als er al een oogmerk of doelstelling geformuleerd kan worden, is dat het gedachten-goed van Genpo Roshi en zijn leraren uitbreiden en bevorderen. Het primaat voor wat betreft de inhoud van het jaarprogramma ligt bij Nico".

Het bestuur heeft derhalve een ondersteunende en beheerstaak: zorgen voor de inrichting en het onderhoud, voor de verzekeringen, voor de jaarrekening en voor de honorering van de leraren die overigens geen dienstverband hebben. De bijdragen komen van zoín 250 contribuanten, op de begroting staat een bedrag van circa 40.000 gulden.

Het centrum maakt ter gelegener plek haar bestaan bekend maar een actief leden-wervingsbeleid is er niet. Hans: "Je kunt geen reclame maken omdat je niets kunt beloven, daar is onze intentie niet naar. (lachend) Of je zou moeten zeggen dat het doel verlichting is, maar daar ga je niet mee werven".

Hoewel voor de organisatie voldoende

omvang nodig is om te kunnen voortbestaan, is het aantal leden geen doel op zichzelf. "Ook als er vier deelnemers zijn, is dat in orde", zegt Hans. "Dan bestaat alleen de stichting niet meer. Wat we steeds voor ogen willen houden, is waarvoor we hier bezig zijn. We willen, met bescheiden middelen, zeker duidelijk maken dat we er zijn, maar vóórop staat de zentraining en de voorwaarden die nodig zijn deze training in dit centrum aan te bieden. Het is van belang op dat punt scherp te blijven, helder te houden: waar gaat het hier om"?
Het zencentrum is volop in ontwikkeling, hetgeen iets heeft van een experiment waarvan niemand de uitkomst precies kent. Het centrum kent, zoals al gememo-reerd, geen kloostertraining en is, net als andere scholen en centra in de VS en Europa zoekende naar een eigen vorm met elementen van de Japanse traditie en vernieuwende westerse elementen. "Zie het als een onderzoek zoals Zen zelf een onderzoek is. In Amsterdam trachten we uit te vinden, hoe het is te werken met mensen die in de samenleving staan en tevens een zentraining doen. We kunnen ons, wat onze eigen ontwikkeling aangaat, eigenlijk nergens aan spiegelen.
Dat maakt het hier zo boeiend. Wat hier gebeurt is niet altijd helder en definieerbaar. Wat we in elk geval wel willen, is dat zentraining een levend krachtig element blijft. Dat trachten we door een goed programma aan te bieden waarvan de basis de combinatie van zitten en de dharmalessen is.
Voor de inhoudelijke kant is Nico verantwoordelijk. Maar we kennen hier geen hiërarchische kloosterstructuur. De ruimte is open, we functioneren met zín allen in een maatschappij met kritische mensen die inspraak willen en daar ook blijk van geven. Daarmee omgaan is ook een zoektocht. Met de zenbeoefening als uitgangspunt en doel gaan we samen een zoek- en ontwikkelingstocht aan waarin vertrouwen en geduld belangrijke elementen zijn. Zen is een onderzoekspraktijk. De leraren onderzoeken daarbij op welke wijze de zentraining in de westerse samenleving vorm kan krijgen. Dat is een immens moeilijke opgave die voortduurt.
Daarin ondersteunend actief zijn, is voor het bestuur een uitdaging".
De bijdrage van vrijwilligers is daarbij onmisbaar. Die inzet heb je nodig maar kun je als bestuur niet opleggen.
Daarom ben ik heel blij dat er aan de herinrichting van de zendo 30-35 mensen actief waren en we van 70-80 mensen zo'n 5000 gulden aan bijdragen mochten ontvangen. "Dan denk je toch, daar gebeurt iets waar je als bestuur en deelnemers blij mee kunt zijn".

Ben Claessens

Haiku-hoek

Humor speelt in de haiku een belangrijke rol. Zoals dat ook in zen het geval is. Beide hebben nu eenmaal veel met elkaar te maken. In het japans betekent haiku: het grappige vers. In het zomer-nummer van *"Vuursteen"*, een Nederlands-Vlaams tijdschrift voor gedichten in Japanse versvormen (haiku, senryu en tanka) stond een artikel van Staf de Gruyter gewijd aan de humor in de haiku. Daarin heeft hij het over: *"... zachte, de milde, de glimlach humor van de haiku"*. Humor is volgens hem de uiting van een zekere wijsheid, die achter het grappige ook de ernst ziet en die tevens in het tragische nog iets komisch kan ontdekken. En verder zegt hij: *"Zin voor humor heeft veel te maken met een zin voor relativiteit. Door humor kan men afstand nemen van dingen en mensen"*. Genoeg over de humor nu, laten we de humor zelf het woord geven....

Zag ik een bloesem
die naar haar tak terugkeerde?
Ach, 't was een vlinder

Moritake

De kat wordt wakker
en met enorme geeuwen
gaat hij uit vrijen

Issa

De grote waakhond
zit naast zijn hok te geeuwen
van het lange waken

Bart Mesotten

Twee oude mannen
vertragen hun schuivelgang
als een vrouw passeert

John Mulder

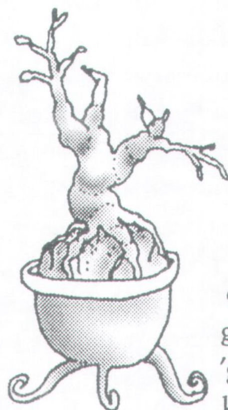
Hoe stijf ze daar staan
aan de bevroren vijver
de stenen eenden

Henk

Het heeft geregend
waterdruppels drogen aan
de lege waslijn

Henk

Big Mind

Tijdens de laatste sesshin met Genpo Roshi in de Tiltenberg leek het bijna een toverwoord: *Big Mind*. Gedurende groepsoefeningen ging het nergens anders over. En ook tijdens de dharmatalks wilde Roshi ons steeds de shift laten maken van onze gewone, alledaagse small mind, naar de onmetelijke en oneindige *big mind*. Wel verrassend. Ik had Roshi nog nooit zo enthousiast gezien als die week. En het werkte aanstekelijk: de sfeer was bijzonder levendig, en toch geconcentreerd. De boel was echt in beweging. Spannend om mee te maken!

Toch zat er ook een andere kant aan. Vooral tijdens de dharmapraatjes vond ik het soms moeilijk mijn aandacht erbij te houden, omdat ik het gevoel kreeg dat *small mind*, of het 'gewone ik' er maar bekaaid vanaf kwam. Ik weet natuurlijk wel dat Roshi niet bedoelde dat dit kleine' ik weg moet of slecht is, maar toch. Hij legde er steeds de nadruk op dat we op ieder gewenst moment ons perspectief kunnen veranderen. Hij sprak veel meer over de grote, dan over de kleine mind en op het eind van de week zei hij ook eerlijk dat hij een voorkeur heeft voor *big mind*. Waarom zouden we een beperkt, eenzijdig, gezichtspunt hebben als we zomaar een oneindig perspectief in kunnen nemen? Waarom eigenlijk niet? Het klinkt me veel beter in de oren om groots te zijn, flexibel, wijs, zonder voorkeur, zonder eind en zonder begin, oneindig.

Maar... tijdens een van de dharmatalks kwam er een herinnering in me op, uit mijn kindertijd. Het beeld vulde mijn aandachtsveld, en ik kon met moeite verder luisteren. Gevoelens kwamen heel sterk op: verdriet, eenzaamheid, angst. Ik kon er niet omheen. Ik zat helemaal vooraan, vlak voor Roshi. Hij zat daar heel groot en indrukwekkend voor me. Steeds opnieuw probeerde ik mijn aandacht te richten op wat hij zei. Maar als ik dat deed, deed het pijn. Want het was alsof wat hij zei een ontkenning betekende van hoe ik me op dat moment voelde, dus van mijzelf! Het leek alsof mijn ik te klein bevonden werd om er te mogen zijn. Maar hoe ik ook probeerde om de shift te maken naar big mind, de herinnering loste niet op, werd niet minder krachtig. Integendeel. Het beeld dat ik voor ogen had, dat eenzame kind, het was voor mij op dat moment echt. De crux zal hem er wel in gezeten hebben dat ik het probeerde. Niet proberen, gewoon doen. Verander gewoon je gezichtspunt. Gewoon?
Zijn er anderen die dit herkennen? Wat te doen met het kleine' ik? Het laat zich echt niet wegjagen. Ontkennen, uit de weg gaan, werkt volgens mij averechts. Het beste lijkt mij: simpelweg aanschouwen. Maar hoe doe je dat? Het gekke is dat ik soms wel ineens de shift naar *big mind* kan maken, met de oefening die Roshi heeft aangereikt. Dus dat kan soms een antwoord zijn. Maar ik denk niet dat er maar een antwoord is op zo'n vraag. De kunst is toch om te leren leven met zowel big als small mind, lijkt mij.

Ilse

"Laat big mind door je alledaagse werkelijkheid schijnen"
Nico Tydeman, september 1999

'Twisten' in het duister

Boekbespreking 'Dansen in het duister' van Nico Tydeman

Van de zomer zat ik op een avond op het terras voor het huis wat te mijmeren over het boek DANSEN IN HET DUISTER van Nico Tydeman. Het moet tussen zeven en acht uur 's avonds geweest zijn. Mijn gemijmer werd 'verstoord' door een vlucht zwalu-wen die laag langs de dakrand vloog. Elke avond, rond het tijdstip dat de zon achter de bergen verdween, kwamen de zwaluwen krijsend naar het dorp om een wonderlijke spel in de lucht op te voeren. Minutenlang vlogen ze cirkelvormig rond, door elkaar heen, tegen elkaar in, elkaar rakelings kruisend en dat allemaal in een razend tempo. Die avond keek ik voor het eerst 'echt' naar het schouwspel: zonder idee wat te zien en zonder de behoefte om dat wat ik zag nader te duiden of te benoemen. Het was een ongrijpbare en onkenbare chaos en in die chaos zag ik het hele leven weerspiegeld worden.

Het was een bijzondere ervaring, die ik had - en daarvan ben ik overtuigd - dankzij DANSEN IN HET DUISTER dat ik die dagen aan het lezen was. Ik kon zonder ideeën en concepten kijken omdat Nico in zijn boek, althans in deel 1 van het boek, onze neiging om verschijnselen te conceptualiseren volledig te lijf gaat. Zeer bewust, maar met omtrekkende bewegingen, zoals hij het noemt, breekt hij concepten af over begrippen als 'spiritualiteit', 'God', 'mysterie' en 'religie', waarbij hij ook onze praktijk van Zen niet spaart. Hij laat op zeer persoonlijke en doordringende wijze zien dat het mysterie niet te kennen is, maar maakt de gedachte dat het niet te kennen is, tegelijkertijd dragelijk. Ik citeer: "De erkenning van het mysterie splitst de wereld niet in tweeën: een onbegrijpelijke en een begrijpelijk deel. Ook al zijn er talloze kenbare feiten en verschijnselen, zij dansen op een ondoorgrondelijke ondergrond en hun begrepen vormen vervagen bij elke beweging. Het mysterie doordringt het gehele universum in al zijn fenomenen.

Ik weet niet of het mysterie buiten, boven of onder de aarde zit". En: "De ongrijpbaarheid van mijn bewustzijn is de ongrijpbaarheid van de wereld. (...) Duizenden spoken dansen in mijn hoofd. Zij rennen en rollen over een toneel met doorwaadbare duisternis als coulisse. Zodra ik denk dat er een verhaal ontstaat, vinden er onverwachte wendingen plaats, onnaspeurbare danspassen, verrassende keuzes. Het ensemble lijkt te dansen zonder enige choreografie. En ik, de choreograaf, zie toe hoe mijn aanwijzingen en richtlijnen nauwelijks opgevolgd worden, of slechts voorlopig, of verdraaid in hun tegendeel".

In deel 2 van DANSEN IN HET DUISTER houdt Nico zich stil en laat hij zijn inspiratoren vertellen: Johannes van het Kruis, kloosterling en mysticus die in de middeleeuwen leefde, Emmanuel Levinas, joods filosoof die enige jaren geleden is overleden en de Ch'anmeesters uit de T'angdynastie, enige eeuwen voor Christus.

Door het geestelijk pad dat Johannes het Kruis heeft afgelegd en heeft beschreven, leert Nico de betekenis van 'contemplatie' te doorgronden. Johannes het Kruis had één verlangen: God te leren kennen en zich te verenigen met God. Door de beoefening van 'volledige passiviteit' hoopte hij de stem Gods te vernemen. Nico rijgt prachtige citaten aaneen, waardoor zich voor de ogen van de lezer een meeslepende liefdesgeschiedenis ontrolt. Met mijn gereformeerde achtergrond had ik in mijn stoutste dromen niet aan God als geliefde kunnen denken. Juist door de relatie met God als een liefdesrelatie te beschrijven, wordt het brandende verlangen om Hem te kennen en dus het Mysterie te kennen, voelbaar en inleefbaar.

De sleutel bij Levinas lijkt voor Nico in het begrip 'verantwoordelijkheid' te zitten. Ik citeer Levinas: "Het zien van het gelaat van de ander doorbreekt alle egocentriciteit. (...) De nabijheid van de ander drijft mij uit de beschermende laag van mijn eigen huid. Ik sta naakt en kwetsbaar voor zijn aangezicht. (...) De aanwezigheid van de ander is een directe oproep tot - eenzijdige - verantwoordelijkheid, of deze overigens geaccepteerd wordt of geweigerd, of men nu wel of niet weet hoe deze op zich te nemen, of men nu wel of niet iets concreets voor de ander kan doen.

Verantwoordelijkheid betekent: Zeggen: Zie hier ben ik". Prachtig! Dat de Ch'anmeesters een belangrijke inspriratiebron voor Nico zijn, zal duidelijk zijn. Met hun duistere èn heldere vragen, dialogen en koans wisten zij hun leerlingen te laten beven in al hun grondvesten, want al wat ze dachten te weten of te kennen was (en is) gebaseerd op concepten, vooroordelen, niet goed kijken en slecht luisteren. Ik citeer: "De waarheid is mijn onvermogen om tot een enigszins bevredigend begrip omtrent leven en dood te komen. (...) 'Kijk!'. Maar wie echt kijkt, weet niet wat hij ziet. (...) Het geestelijk bouwwerk, met zoveel inspanning opgetrokken, wordt omgeven door een dikke mist van allesomvattende onwetendheid". Het te volgen geestelijk pad is als dansen in het duister. Wanneer leerling en meester elkaar ontmoeten in onwetendheid, zich in die zin open en blootstellen en samen 'twisten' in het duister, is er sprake van bevrijdende communicatie.

In deel 3 houdt Nico het dichtbij huis. In korte fragmenten kijk je over de schouder van Nico mee door zijn huiskamerraam naar buiten, ga je mee op bezoek met Nico en Joke naar zijn moeder en ontbranden we samen een wierookstokje. De lezer ontmoet Nico in zijn alledaagse praktijk en die verschilt niet zoveel van de jouwe of de mijne.

Deel 3 begint met een uiteenzetting over Zazen, het hoe en het wat van het 'zitten'. Dat heb ik al tien keer elders gelezen en al duizend keer eerder gehoord. Pats, krijg ik even een ferme klap om mijn oren. Denk ik te weten wat 'zitten' is...?

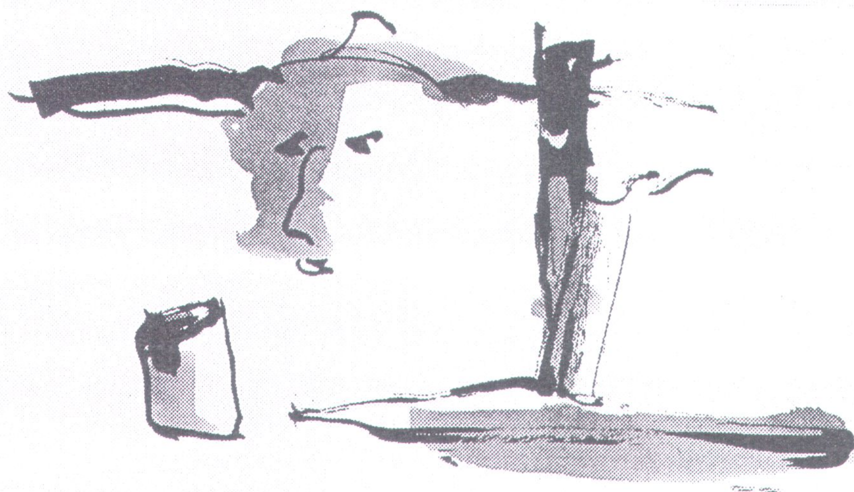
De fragmenten in deel 3 zijn te lezen als korte verhalen, soms bijna 'niemendalletjes', in tegenstelling tot de delen 1 en 2. En daarin zit eigenlijk de verrassing, of beter gezegd, is het de kunst je te laten verrassen. Want is het gewone juist niet buitengewoon en is het alledaagse niet o, zo bijzonder....?

Als ik enige kritiek heb, is het op het feit dat het in de dagelijkse praktijk van Nico, althans in dat wat ik als lezer voogeschoteld krijg, moeilijk is te ontdekken hoe zijn inspiratoren Johannes het Kruis en Emmanuel Levinas daarin doorwerken. Hoe geeft Nico de onvoorwaardelijke verantwoordelijkheid voor de ander, waarover Levinas spreekt, vorm? Misschien, toch heel gewoon, in lekker koken voor Joke?

DANSEN IN HET DUISTER is één grote liefdesverklaring aan de taal. In die zin zijn vorm en inhoud één. Nico is gek op mooie zinnen, woorden en metaforen en toont zich een ware taalvirtuoos. En ik als lezer heb me vol overgave verlustigd in zijn woorden.

Corrie Koppedraijer

In deze en de komende nummers van de Zensor komen telkens twee plaatjes van de os die door mij weergegeven zijn op een eigentijdse manier. Voor de historische betekenis en uitleg verwijs ik naar het boekje van Nico Tydeman DE PLAATJES VAN DE OS uit 1983. Leo de Wolf.

① Verlangen en angst drijven me voort en ideeën over goed en kwaad bestrijden elkaar bestrijden elkaar zonder ophouden-

② Soms kan iets -zomaar- m'n hand even doen opengaan voor een ander-

Milleniumlezingen

De komende maanden houden Nico en Maurice vier lezingen over "Spiritualiteit aan het einde van de 20ste eeuw" onder de noemer Milleniumlezingen. Hier volgt alvast een overzicht van data en titels van de afzonderlijke lezingen. Binnenkort verschijnen bijbehorende flyers en posters. Het programma is zeker interessant voor mensen die nog geen zenbeoefenaar zijn, dus attendeer je vrienden en kennissen buiten de zendo er op.

22 november – Maurice Knegtel
Spiritualiteit aan het einde van de 20-ste eeuw. Een cultuur-filosofische beschouwing.

29 november – Nico Tydeman
De 20-ste eeuw: de moeizame geboorte van de contemplatieve mens.

6 december – Maurice Knegtel
Naar een spiritueel pad in de samenleving. De weg van Zen in het westen?

13 december – Nico Tydeman
Zen op de drempel van de 21-ste eeuw. Verslag van een persoonlijke zengeschiedenis.

De lezingen worden gegeven in het Kanzeon zen centrum van 20.00 - 22.00 uur en kosten fl 19,99 per avond.

OPROEP

Voor de vier Milleniumlezingen op maandagavond van 22 november t/m 13 december zoek ik vier mensen die alle avonden willen helpen met het ontvangen van gasten, het innen van gelden, koffie en thee zetten en inschenken en de ruimte aankleden. Je kunt dan gratis de lezingen bijwonen natuurlijk. Heb je belangstelling, bel Ria Woensdregt, tel. 020 - 4884824.

Weekend Zen en Sociocratische methode op 19-, 20- en 21 november 1999

Doel van het deze workshop is om bewuster met Sociocratie te werken. (De van Dale zegt over Sociocratie; een bestuurvorm die het midden houdt tussen werknemerszelfbestuur en een autoritair geleide onderneming) Je bewuster worden van de stemming waarin je bent als je met Sociocratie aan het werk bent.

Voor de Zenpraktijk is het essentieel te streven naar vollediger bewust zijn, bij alle dagelijkse ervaringen die wij ondergaan.

Zenleraar Joko Beck zegt:
" Gevangen in een egocentrische droom, alleen lijden. Vasthouden aan egoïstische gedachte, precies de droom. Elk moment, het leven zoals het is, de enige leraar."

Om te oefenen je bewuster te zijn van het "hier en nu ", wordt er Zazen beoefend (Za betekend "zitten" en ZaZen betekend "zitten in meditatie") voor de Sociocratische kringvergaderingen waar intensief in dit weekend mee geoefend zal worden.

Daarnaast zal het geheel afgewisseld worden met een actieve sportieve inspanning.
Dit weekend is bedoeld voor mensen, die zowel geen als wel ervaring hebben, met Zen en Sociocratie. Net zoals sportieve inspanning zal aangepast worden aan de verschillende niveaus van de deelnemers aan dit weekend deelnemen.
Voor gevorderde Zen beoefenaars is de mogelijkheid aanwezig om redelijke periodes te zitten, en voor mensen die dit nog nooit Zazen beoefent hebben is er een introductie cursus, dit geld ook voor Sociocratische methoden die uitvoerig praktisch beoefend zal worden.

Het geheel zal plaatsvinden in De Tiltenberg in Vogelenzang.
Het begint op vrijdagavond 19 november rond 20.00 uur en het eindigt op zondag 21 november rond 16.00 uur.
De kosten bedragen f 275,-- met slaapgelegenheid van een en tweepersoons kamers,
Aanmelding en betaling voor 1 november 1999 op rekening 1439850 t.n.v. F.C. de Vries Robles.

Aanmelden en informatie:
Jaap de Vries Robles,
van de Kring Amsterdam 1.
Tel/Fax 020-6229668
of e-mail vrrobles@wxs.nl

Agenda Zencentrum Amsterdam

Ochtendzazen

Elke ochtend, 8 - 9.00 uur.

Avondzazen

Onder leiding van Nico Tydeman.
Dinsdag, 20 - 22.00 uur.
Kosten fl. 225,- voor vijf maanden.

Vrijdagavond

Zonder begeleiding: 20 - 21.30 uur.

Algemene zendo bijeenkomst

Dinsdag 23 november.
Agenda: zie prikbord zendo.

Vervolg introductiecursus zenmeditatie

Voor wie een introductiecursus zenmeditatie heeft gevolgd.
Een verdieping van de meditatiepraktijk middels zazen, daisan (individueel gesprek) en dharmales.
Onder leiding van Nico Tydeman.
Donderdag 16 september t/m 9 december, 20.15 - 22.00 uur.
Niet op 28 oktober. Kosten fl. 225,-.

Zen-weekends

Onder leiding van Nico Tydeman.
Zaterdag 15 - 21.00 uur en zondag 10 - 17.00 uur op 27 / 28 november.
Kosten: fl. 85,- voor het hele weekend, fl. 50,- per dag, inclusief maaltijden.
Opgave vooraf noodzakelijk.

Alleen-zitten-weekend

30 en 31 oktober, 10 - 17.00 uur.
Kosten: fl. 30,- per dag.

Winter City-sesshin

Onder leiding van Nico Tydeman.
Van 27 t/m 29 december 9.30 - 17.30 uur. Kosten hele sesshin: fl. 135,- (of fl. 50,- per dag). Opgave vooraf noodzakelijk.

Alleen-zitten-intensive

Van 10 t/m 31 oktober, 7- 8.00 en 17 - 18.50 uur. Niet op zaterdagavond en zondagochtend.
Kosten: vrijwillige bijdrage.

Milleniumlezingen -

SPIRITUALITEIT EN ZEN AAN HET EINDE VAN DE TWINTIGSTE EEUW.

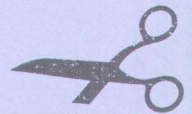
Kosten: fl. 80,- voor de hele cyclus, fl. 19,99 per avond.

MAANDAG 22 NOVEMBER, 20 - 22.00 UUR.
Maurice Knegtel: 'Spiritualiteit aan het einde van de twintigste eeuw.'
Een cultuur-filosofische beschouwing.

MAANDAG 29 NOVEMBEr, 20 - 22.00 UUR.
Nico Tydeman: 'De twintigste eeuw: de moeizame geboorte van de contemplatieve mens.'

MAANDAG 6 DECEMBER, 20 - 22.00 UUR.
Maurice Knegtel: 'Naar een spiritueel pad in de samenleving' De weg van Zen in het westen?

MAANDAG 13 DECEMBER, 20 - 22.00 UUR.
Nico Tydeman: 'Bodhidharma starend op de drempel van het jaar 2000.' Een zeer persoonlijke terugblik met het oog op de toekomst.

Wil je Zensor blijven ontvangen en heb je nog niet eerder je naam en adres opgegeven, vul dat hier onder in en doe dat in de kopij-doos in de Zendo of stuur het naar het redactieadres.

....

....

....

....

Zensor 8 — herfst 1999

Zensor
is het mededelingen-
blad van het
Kanzeon
Zencentrum
Amsterdam
en een open forum
voor de Sangaleden.

Redaktie
Ben Claessens
Henk van der Geest
Ilse de Koeijer
Corrie Koppedraijer
Leo de Wolf

Opmaak
Jules van der Waals

Redaktie-adres
Ropenburgerplein 5
1011 va Amsterdam
tel 020 6248312
fax 020 4213885
e-mail kopa@xs4all.nl

Kopij
Zo mogelijk op
disquette inleveren
bij een van de redactie-
leden of in de kopij-
doos in de zendo.
Het kan ook worden
gestuurd naar het
redaktie- of e-mailadres.